

ÅTERKOMST TILL SALAMANCA

Av Thomas Barow,
universitetslektor vid
Högskolan i Borås

För inkluderingsdebatten är 1994 års Salamanca-deklaration ett centralt dokument. I den befäste man FN:s standardregler om delaktighet och jämlikhet för människor med funktionshinder. Skolan skall vara en skola för alla elever. Man ersatte begreppet integrering med inkludering. Även de med svåra funktionshinder ska få vara med i den vanliga skolan. Hur har det blivit?

Femton år efter Salamanca-deklarationens tillkomst samlades i oktober i år representanter för intresseorganisationer, självhjälps- och föräldraföreningar, regeringar och högskole- och universitetslärare, återigen i Salamanca för att utvärdera resultatet av deklarationen. 400 deltagare från 57 länder kunde konstatera att situationen fortfarande är skrämmande.

Enligt Unesco:s uppskattningar har omkring 77 miljoner barn ingen tillgång till utbildning, först och främst i världens mest fattiga länder. Minst en tredjedel av dem uppvisar något funktionshinder. Av de elever med funktionshinder som får utbildning fullföljer mindre än fem procent grundskolan.

Många hinder

Ett viktigt underlag för konferensen var den nya rapporten *"Better Education for All: When We're Inclu-*

Salamanca ligger nordväst om Madrid i centrala Spanien. Där skrevs 1994 en deklARATION som krävde att personer med funktionshinder skulle inkluderas i den vanliga skolan.

ded Too. A Global report" (kan beställas via: info@inclusion-international.org). Den beskriver hur långt strävandena mot inkludering kommit,

särskilt med hänsyn till människor med intellektuella funktionsnedsättningar.

Kanadensiska **Diane Richler**, Inclusion international:s president och huvudansvarig för rapporten, betonade det ökande stödet för inkluderande undervisningssystem "på alla nivåer". Men samtidigt såg hon existerande hinder, t ex politisk ovilja och brist på ledning och resurser, offentliga fördomar och otillräckligt samarbete mellan institutioner.

Liksom många andra experter uppfattar Richler FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (2006) som ett utmärkt verktyg för att omvandla ideella avsikter till konkreta rättigheter. Särskilt Artikel 24, som handlar om utbildning, anser hon som ett viktigt instrument för att nå fram till en inkluderande skola.

I fattiga länder, utan speciella institutioner för människor med funktionshinder, verkar en inkluderande skola, av ekonomiska skäl, som den enda möjligheten att säkerställa undervisning för alla.

Långt till inkluderad undervisning i Tyskland

Det är inte bara utvecklingen i fattiga länder som diskuterades. Redan under år 2006 kritiserade FN-

En afrikansk aktivist berättar

Liljan Mariga, foto: NFU.

Med sina 73 år var **Liljan Mariga** från Zimbabwe säkerligen en av de äldsta deltagarna vid konferensen i Salamanca. Hon är utbildad sjuksköterska och specialpedagog och var ända tills nyligen anställd som rådgivare vid *Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU)*. Efter det att Liljan gått i pension ville hon fortsätta som självständig konsult och hon är nu aktiv i flera länder i södra Afrika.

Liljan jobbar bl a i Lesotho, ett av världens fattigaste länder. Där var hon med när "inclusive education" infördes i utbildningen av såväl förskol- som grundskollärare, ett projekt som hon anser vara "relativt framgångsrikt". Införandet understöddes av föräldra- och andra nationella och internationella

stödorganisationer, samt Lesothos utbildningsministerium. De var, enligt Liljan "mycket positivt inställda" till inkludering. Också fackförbundet och universitetet var inblandade i processen. Lesothos få specialpedagoger är fokuserade på att ge utbildning till studenter och lärare med syftet att sprida tanken om allas rätt till utbildning i landet.

När Liljan berättar om Lesotho blir sambandet med en annan viktig ansats tydlig. Genom *Community Based Rehabilitation* får i idealfallet ett barn med funktionshinder grundläggande stöd av sina föräldrar. När tiden är mogen blir barnet registrerat i förskolan och senare i skolan. Vägen mot inkludering i samhället är mycket lång, men den lönar sig, sa Liljan med ett leende.

rapportören **Vernor Muñoz** det tyska parallellskole-systemet som är ett segregerande sätt att undervisa elever med funktionshinder och också i Salamanca framförde han sin uppfattning.

I genomsnitt fem procent av alla tyska elever anses vara i behov av särskilt stöd. Omkring 85 procent av dem går till tio olika typer av specialskolor, bara 15 procent får integrerad undervisning. 97 procent av eleverna med intellektuella funktionshinder går i särskolor, ofta helt avskilda från den vanliga skolan.

Socialdemokraten **Ute Erdsiek-Rave**, som var skolminister 1998–2009 i den nordligaste tyska delstaten Schleswig-Holstein, medgav att det i Tyskland ännu inte fanns en politisk rörelse för inkludering. Samtidigt kunde hon visa att 45 procent av de elever som är i behov av särskilt stöd i hennes delstat, nu undervisas i vanliga skolor, tack vare en medveten politisk vilja. Men bara för några månader sedan måste hon lämna posten. Efter delstatsvalet blev det en konservativ-liberal regering, med osäkra konsekvenser för inkludering i Tysklands nordligaste område.

En politisk rörelse

Konferensen underströk att inkluderingen har blivit en ny social rörelse som är högpolitisk, men samtidigt relativt obunden av de politiska partierna. Den nödvändiga drivkraften utgår från föräldrar till de berörda personerna och från människor med egna funktionshinder. Dynamiken får den här utveckling-

en genom stödet av ”inclusive education” från internationella organisationer som Unicef och Unesco.

Redan i juni 2010 är det dags för en ännu större konferens. I Berlin ska 1300 deltagare från hela världen samlas (www.inclusion2010.de). I samarbete mellan *Inclusion International*, *Inclusion Europe* och den tyska intresseorganisation *Lebenshilfe* planeras ca 60 evenemang med 150 föreläsare. Debatten omkring inkludering är långt ifrån slutförd.

